

KARKALIN LUONNONPUISTO

TERVETULOA KARKALIINI!

Karkalin luonnonpuisto sijaitsee Karjalohjalla Länsi-Uudella- maalla, Lohjanjärveen pistävän kauniin Karkalinniemen kär- jessä. Sadan hehtaarin laajuinen luonnonpuisto on perustet- tu luonnonsuojelua, tutkimusta ja opetuskäyttöä varten. Karkalin hoidosta ja käytöstä vastaa Metsäntutkimuslaitos, joten alue on myös tehokkaassa tutkimuskäytössä.

LIIKUT LUONNONPUISTOSSA

Karkali on avoin kävijöille, toisin kuin luonnonpuistot yleensä. Alue pyritään kuitenkin säilyttämään mahdollisimman häiriöttömänä, joten retkeilijöiden tulee siellä liikkueessaan noudattaa seuraavia rauhoitusmääräyksiä:

1. Luontoa saa tutkia vain poluilta käsin. Polkujen ulko- puolella liikkumiseen tarvitaan Metlan kirjallinen lupa.
2. Luonnonpuistossa on kielletty
 - kasvien poimiminen, marjastus ja sienestys
 - eläinten hätyyttäminen, metsästys ja kalastus
 - tulenteko, leiriytyminen, roskaaminen ja muu luon- non vahingoittaminen
3. Uiminen ja veneellä rantautuminen on sallittu vain merkityllä paikalla.

Yksityiskohtaisen järjestyssäännön saa tarvittaessa Metlasta.

KASVIT TUTUIKSI KARKALIN POLULLA

Karkalin polku kiertää niemen kärjen ja johdattaa tutustu- maan luonnonpuiston kasvillisuuteen ja historiaan. Pisim- millään kävelyä kertyy kuusi kilometriä, mihin saa helposti kulumaan aikaa kolme tai neljäkin tuntia. Tukevat jalkineet pitävät paikoin kostealla, paikoin kivisellä polulla.

Lehtokasvillisuus näyttäytyy erilaisena keväällä, kesällä ja syksyllä. Lajien eri kukkimisajankohdat kannustavat tekemään useita retkiä kasvukauden kuluessa.

Tarkka kulkija voi havaita monia kasveja, joita tässä esit- teessä ei mainita, puhumattakaan linnuista, hyönteisistä ja sienistä. Kasvikirja ja muut lajinmääritysoppaat ovat hyö- dyllisiä retkikumppaneita.

TORPPARIEN KOTISEUDUSTA RAUHOITETUKSI TUTKIMUSMETSÄKSI

Karkalinniemiellä on ollut asutusta jo 1400-luvun puolivä- lissä. Vuosisatojen saatossa ihmistoiminta on voimakkaasti vaikuttanut Karkalin luontoon. Kasvivalikoima on karttu- nut torppareiden pihapiirien viljelykarkulaisista ja niitty- talouden seurauksena. Kaskenpoltto ja karjanlaidunnus pi- tivät metsät avoimina ja lehtipuuvaltaisina.

Vuonna 1881 professori, sittemmin arkkipiispa, Gustaf Johansson osti Karkalin talon ja maat ja "Karkal- niemestä" tuli arkkipiispan, hänen laajan sukunsa ja ystäviensä vil- kas kesäviettäpaikka. Niemen metsiin raivattiin kävelypolkuja kesäisiä huviretkiä ja pähkinän- keruumatkoja varten.

Arkkipiispan aikana kaskeami- sesta luovuttiin ja siirryttiin peltovil- jelyyn. Osa niityistä jäi metsittymään. Karjan metsälaidunnus ja metsänhak- kuut jatkuivat 1950-luvulle saakka.

Arkkipiispa
Gustaf Johansson
(1844-1930)

Paimentyttö vuosisadan takaa

Maanomistussuhteiden muututtua 1960-luvun alussa Kar- kaliin suunniteltiin laajamittaista lomarakentamista. Julkinen keskustelu johti kuitenkin luonnonsuojelualan perus- tamiseen. Laki ja asetus Karkalin luonnonpuistosta tulivat voimaan vuonna 1964.

1 Karkalin kasvillisuus- Suurin osa viljelykelposista leh-
tutkimukset doista on vuosisatojen saatos-
sa otettu hyötykäyttöön. Myös
tälle paikalle raivattiin aikanaan niitty, jota myöhemmin vil-
jeltiin peltona. Lopulta peltokin jätettiin metsittämään. Pai-
kalle nousseen komean haavikon suojissa lehtokasvillisuus
on palautunut. Monimuotoista lajistoa uhkaa nykyisin vain
kuusetuminen, jota voidaan hoitotoimin pitää kurissa.

Karkalissa on vuodesta 1968 lähtien seurattu kasvillisuu-
den kehittymistä ja hoidon vaikutuksia 30 pysyvällä koe-
alalla. Kokeet sijaitsevat 1920-luvulla metsittämään jätetyillä
pelto-, niitty- ja kaskimailla.

Osalta koealoista kuuset on poistettu tarkoin. Tämä on
pitänyt lajiston monipuolisena ja hyödyttänyt erityisesti vaa-
teliaita lehtopensaita, -sammalia ja -ruohoja. Luonnontilai-
silla koealoilla kuusetuminen on saanut edetä rauhassa. Kuu-
sikoin synkässä viileydessä ovat menestyneet varjolajit, lähinnä
käenkaali ja eräät sammat. Muu lajisto on niukkaa.

Polkua seurattaessa voi nähdä, kuinka kuusetuminen ja
toisaalta hoitotoimet vaikuttavat kasvillisuuteen.

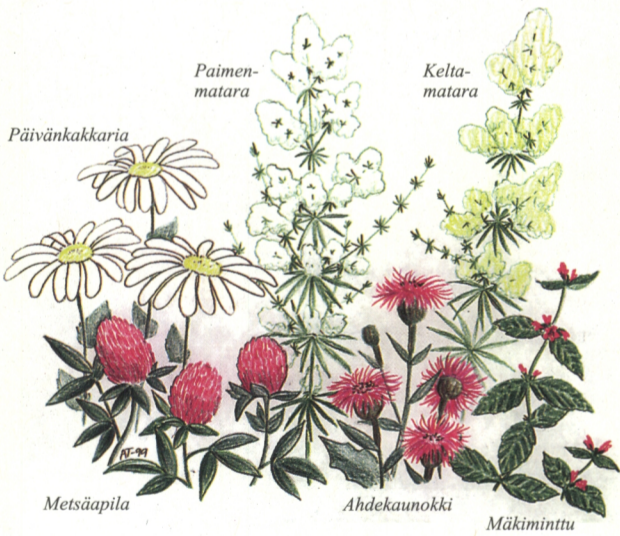

Polun vasemmalla puolella lehto-
metsä saa vapaasti kuusettaa.

Polun oikealla puolella kuuset
poistetaan.

2 Lähde Kivin reunustettu lähde palveli läheisen tor-
pan kaivona sata vuotta sitten ja lienee sam-
muttanut niin kasvitieteilijöiden kuin arkkii-
piispankin janon. Vesi virtaa hetteikköön, jossa toukokuus-
sa loistavat keltaiset kevätlinnunsilmät (*Chrysosplenium
alternifolium*). Myöhemmin kesällä paikan valtaavat mesi-
angervo (*Filipendula ulmaria*) sekä suuret saniaiset, hiiren-
porras (*Athyrium filix-femina*) ja metsäalvejuuri (*Dryopteris
carthusiana*).

3 Lepolan torpan Karkalinniemen viimeinen torppari
raunio nimeltään Fredriksson asui Lepolan
torpassa 1910-luvulle asti. Nyt asu-
tuksesta ovat merkinä sankassa kuusikossa kiviröykkiönä
erottuvat uunin jäänteet.

4 Tuomihiedan Keskikesällä kukkiva ketomainen
torpan pihaketo niitty ja kimalaisten surina muis-
tuttavat torpparielämästä, viikat-
teen käytöstä ja laiduntavasta karjasta. Niittyjen tarkoituk-
sena oli tuottaa eläimille rehua, mutta samalla ne rikastuttivat
kasvillisuutta ja monipuolistivat hyönteislajistoa.

Kukkaloiston säilyttämiseksi kasvillisuus niitetään edel-
leen vuosittain. Hoitoa vaativista lajeista ovat esimerkkeinä
runsaimpina esiintyvä metsäapila (*Trifolium medium*), päi-
vänkakkara (*Leucanthemum vulgare*), ahdekaunokki (*Cen-
taurea jacea*), mäkiminttu (*Satureja vulgaris*), kelta- (*Gali-
um verum*) ja paimenmatara (*Galium album*) sekä monet
muut kulttuurinseuralajit.

5 Kukinhuoneen Torppa on ollut rauniona jo 1800-
torpan raunio luvulla. Sadan vuoden takaisissa kas-
villisuusselvityksissä raunion ympäril-
lä mainitaan kasvaneen niitty- ja koristekasveja, kuten
päivänkakkaraa ja kehäkukkaa. Ajan myötä paikka on täy-
sin metsittynyt.

6 Tammimetsien Lehtonotkelmaan on
lehtosinijuuri levittänyt laaja leh-
tosinijuuren (*Mercurialis
perennis*) esiintymä. Tämä vaateliäs kevät-
kukkija on Keski-Euroopan tammimetsien
tyyppilaji, mutta kuuluu meillä ainoastaan ete-
lärannikon parhaiden lehtojen kasvistoon.

7 Hiilimiilun Polun vasemmalla puolella erottuu ym-
pohja päristöään korkeampana pyöreä, kuuset-
tunut tasanne. Se on vanha hiili- eli syysi-
miilun pohja. Puuhiilen poltosta kertyneet "hiilimarkat" oli-
vat tärkeää tuloa seudun talonpojille ja torppareille. Hiiltä
tarvitsivat sekä Lohjan pienet tehtaot että Mustion, Billnä-
sin, Fiskarsin ja Antskogin rautaruukit 1600-luvulta 1900-
luvun alulle asti.

Kartta: Ulla Raunio & Sirpa Kuupakko, Metla

8 Arkkipiispan Vuonna 1902 arkkipiispa Johans-
huvimajan paikka son rakennutti niemen kärkeen
huvimajan, jolta saattoi ihailla jär-
vimaisemia Karjalohjan kirkon suuntaan. Nyt puusto peit-
tää kirkkonäkymää ja aluskivet muistuttavat paviljongin pai-
kasta. Mäellä kasvavat komeat tammets (*Quercus robur*) ja
metsälehmukset eli niinipuut (*Tilia cordata*) antavat
elinympäristöjä harvinaisille hyönteisille, kasveille ja sienille,
jotka eivät suomalaisessa havumetsäluonnossa menesty.

9 Karkalin rehevintä Runsaslajinen lehtokasvillisuus
pähkinälehtoa on vallannut vanhan niityn. Paik-
ka on merkitty niityksi jo vuoden
1765 Karjalohjan karttaan. Niittoa ja laidunnusta on jätet-
ty vielä 1900-luvun alussa. Keväällä maanpinnan peittävät
valko- ja keltavuokot (*Anemone nemorosa* ja *A. ranunculoi-
des*), lehtosinijuuri, imikkä, kevätlinnunherne sekä musta-
konnanmarja (*Actaea spicata*) ja kesää kohti mentäessä leh-
to-orvokki, vuohenputki (*Aegopodium podagraria*) ja tesma
(*Milium effusum*). Pensaskerrossa viihtyvät varhais-
kukkija näsiä (*Daphne mezereum*) sekä taikinamarja (*Ribes
alpinum*) ja kaikkien muiden yllä pähkinäpensas (*Corylus
avellana*).

10 Lehtometsän Kalliojyrkänteeltä näkyy alas leh-
näköalapaikka toon, jonka ylle pähkinäpensas
muodostaa tiiviin katoksen. Jyrkän-
teen juurella kasvaa isoja lehmuksia.
Kuivalla kalliolla viihtyvät mehikasvit kelta- ja isomaksaruoho
(*Sedum acre* ja *S. telephium*) sekä haisukurjenpolvi
(*Geranium robertianum*), keto-orvokki (*Viola tricolor*),
mäkitervakko (*Lychnis viscaria*) ja vanhojen asumusten lie-
peiltä lehtokallioille levinnyt keltamo (*Chelidonium majus*).

11 Lehtomainen Rannan kosteassa tervalepikossa
tervalepikko (*Alnus glutinosa*) menestyvät
mm. keltaängelmä (*Thalictrum
flavum*), punakoiso (*Solanum dulcamara*), mustaherukka
(*Ribes nigrum*) ja kurjenmieikka (*Iris pseudacorus*). Tark-
kasilmäinen löytää myös jalon lehtipuun, saarnen (*Fraxinus
excelsior*).

12 Lohjanjärven Lähimpänä rantaa kasvaa tiheänä
vesikasveja viiltosaraa (*Carex acuta*). Vedestä
pistää keihäänterän muotoisia pysty-
keiholehtiä (*Sagittaria sagittifolia*). Vesitatar (*Polygonum
amphibium*) kelluu lauttoina ja uposkasveina esiintyvät
heinäviita (*Potamogeton gramineus*) sekä vesirutto (*Elodea
canadensis*), joka isosorsimon (*Glyceria maxima*) tapaan
on istutuksista karannut laji. Vaaleanpunertavana kukkii
sarjarimpi (*Butomus umbellatus*). Sankka järviruokokas-
vusto (*Phragmites australis*) näkyy kauimpana rannasta.

13 Puronvarren Sinivuokko (*Hepatica nobilis*)
kevätkasvusto sekä valko- ja keltavuokot värit-
tävät rehevän poronotkon var-
hain keväällä. Seassa viihtyvät
pystykiurunkannus (*Corydalis
solida*), isokäenrieska (*Gagea
lutea*) ja kevätlinnunherne.

Pystykiurunkannus

14 Lähde Lähteen lähistöllä kukkii keväisin kullat-
keltainen lehtoleinikki (*Ranunculus cas-
subicus*). Rantalepikossa esiintyy harvinais-
ta vataa (*Myosoton aquaticum*). Rantapalsteessa kasvava
lännepalsami (*Impatiens capensis*) on levinnyt erään huvi-
lan puutarhasta yleiseksi Lohjanjärven rannoille.

15 Uinti- ja maihin- Rannassa pöytäpenkin äärellä
nousupaikka on sopiva paikka eväsrepun
raotteluun. Tällä paikalla saa myös
uida ja rantautua veneellä. Lähistöllä kasvaa laaja-alaisena
kalliotuhkapensasta (*Cotoneaster scandinavicus*).

16 Kosteaa Kallion yläpuolella on lähteikköinen
kallio tervaleppäkorpi, jonka valumavedet pi-
tävät kallion kosteana. Pysyvästi märkä
kallio on erikoinen kasvuympäristö ja siksi myös sen kas-
villisuus on tavallisuudesta poikkeavaa. Punainen valuma-
hiirnsammal (*Bryum alpinum*) kasvaa runsaana.

Heinä-elokuussa kukkivat
korkeat ruohot, keltakukkaiset
rantahirvenjuuri (*Inula salicina*)
ja maarianverijuuri (*Agrimonia
eupatoria*) sekä sinipunakukkai-
nen ahdekaunokki (*Centaurea
jacea*). Kalliolla kasvaa myös
metsäruusu (*Rosa majalis*).

Metsäruusu

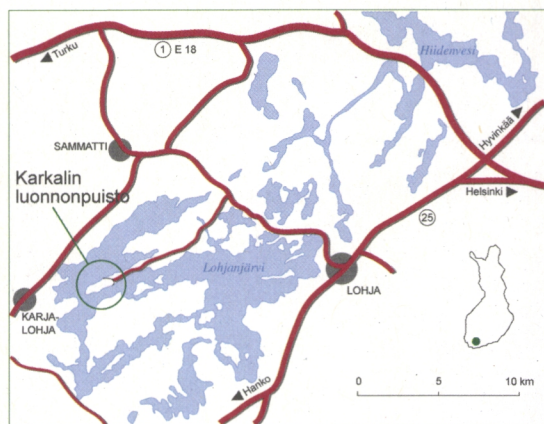
Alkuperäiset kohdetekstit: Timo Koponen

METSÄNTUTKIMUSLAITOS METLA

Metla on vuonna 1917 perustettu maa- ja metsätalousministeriön alainen tutkimuslaitos. Toiminta-ajatuksensa mukaisesti Metla ratkaisee metsiä koskevia ongelmia tutkimuksen keinoin.

Käytännön tutkimustyötä tehdään Helsingin ja Vantaa tutkimuskeskuksissa ja kahdeksalla tutkimusasemalla eri puolilla Suomea. Pitkäaikaisten tutkimusten jatkuvuuden turvaamiseksi Metlalla on hallinnassaan 150 000 hehtaaria tutkimusmetsiä, joista lähes 70 000 hehtaaria on luonnon-suojelualueita ja 4 800 hehtaaria opetusmetsiä.

NÄIN LÖYDÄT KARKALIIN

Kartta: Ulla Raunio, Metla

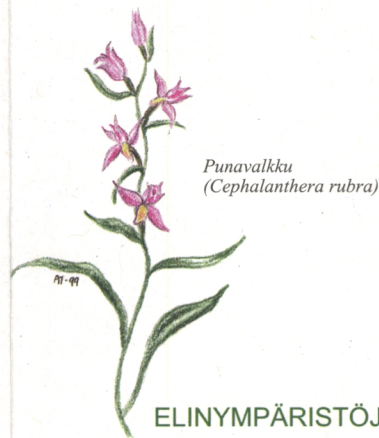
METLA

Metla / Vantaan tutkimuskeskus
Jokiniemenkuja 1, 01300 Vantaa
puh. (09)857 051, faksi (09)8570 5569
Karkalin puistonvalvoja puh. (019)366 604

MAAPERÄSSÄ LEHTOLUONNON SALAISUUS

Lounaisrannikon tammivyöhyke ja eteläiset lehtokeskukset tuovat havumetsien maahamme keskieurooppalaisten jalopuumetsien tuntua. Lohjanjärven lehtokeskus, johon Karkalin kuuluu, liittyy kiinteästi etelärannikon kapeaan tammivyöhykkeeseen.

Kalkkipitoisesta kallioperästä johtuen Lohjanjärven seutu on erityisen viljavaa ja kasvillisuudeltaan monimuotoista. Ympäröivä Lohjanjärvi, vaihtelevat maastonmuodot ja lähteiköt lisäävät osaltaan Karkalin luonnonpuiston lajirikkautta. Luonnonpuiston muheva maaperä ruokkii noin 380 putkilokasvi- ja 210 sammallajia.

Punavalkku
(*Cephalanthera rubra*)

HG-98

Lehmusvihermittari

ELINYMPÄRISTÖJÄ UHANALAISILLE

Karkalin kasvivalikoimassa on useita uhanalaisia harvinaisuuksia. Vanhat jalopuut ja haavat, kuusikot, pensaikot, niityt ja rannat tarjoavat elinympäristöjä myös lukuisille hyönteis- ja muille pieneliölajeille sekä sienille ja jäkälille. Harvinaisimmat niistä esiintyvät maassamme ainoastaan Karkalis-
sa.

Kasvillisuuden poikkeuksellinen rehevyys näkyy myös linnuston laji- ja yksilömäärissä. Laskentojen mukaan Karkalis-
sa pesii tuhatkunta lintu-
paria ja nelisenkymmentä lajia. Runsaina esiintyvät erityisesti lehtometsien lajit.

Kultarinta
(*Hippolais icterina*)

Henrik Gummerus-98

KASVILLISUUSKERROKSET JA KASVUSTOT

Lehtokasvillisuus hyödyntää kasvutilan tehokkaasti eri kerroksissa. Karkalis-
sa puukerroksen muodostavat tavallisten metsäpuiden ohella jalot lehtipuut, pensaskerroksen matalat lehtipuut sekä lehtopensaat ja kenttäkerroksen vaateliaat ruohokasvit.

Lehtomaan voimavarat riittävät kesän mittaan toinen toistaan seuraaville kasvustoille. Niistä näyttävien on ennen lehtien puhkeamista vallitseva värikäs, upeasti kukkiva kevät-kasvusto. Varhaiskevään kukkaloisto hiipuu puiden ja pensaiden varjoon ja rehevät kesäkasvustot valtaavat alaa.

KARKALIN LEHTOJA TUTKITAAN JA HOIDETAAN

Karkalilla on pitkät tutkimusperinteet. Niemen kasvi- ja eläin-
harvinaisuudet tunnettiin jo 1800-luvun luonnontieteilijöiden keskuudessa. Myös Elias Lönnrot kartutti Karkalis-
sa herbaariotaan ensimmäistä suomenkielistä kasviota kirjoittaes-
saan.

Nykyään Karkalin kasvillisuuden kehitystä seurataan pysyvillä koelajoilla, jotka on rajattu maastoon pian luonnon-
puiston perustamisen jälkeen. Luonnonpuistoa hoidetaan hoito- ja käyttösuunnitelmassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti. Tärkeimmät hoitokeinot ovat varjostavan ja happamoittavan kuusen poisto parhaista lehdoista sekä avointen niittyjen säännöllinen niitto. Uhanalaisten lajien esiintymillä on yksityiskohtaiset hoitosuunnitelmansa.